

BSP Niet-broed- vogels 1990

Nu het BSP Niet-broedvogels zo'n driekwart jaar loopt kunnen we een behoorlijke tussenbalans opmaken van het binnengekomen materiaal. In vergelijking met het overzicht dat in de vorige SOVON-nieuwsbrief verscheen, is het aantal waarnemingen meer dan verdrievoudigd. Van een aantal soorten zijn hoopvolle aantallen waarnemingen binnengekomen, maar andere soorten zijn achtergebleven. Vooral het aantal waarnemingen van soorten die in voor- en najaar regelmatig overvliegend worden gezien (Zwarte Ooievaar, Zwarte Wouw, Rode Wouw, Grauwe Kiekendief, Visarend) blijft

achter bij de verwachting. Ook de in sommige gebieden wat algemenere soorten als Strandleeuwerik, IJsgors en Sneeuwgor worden maar mondjesmaat doorgegeven. In tabel 1 is voor een aantal soorten aangegeven of het aantal tot op heden ontvangen waarnemingen naar verwachting is; als referentiepunt worden andere bronnen (DBA-telefoonlijnnarchief) gebruikt. Hoewel dit soort natte vingerwerk natuurlijk niet al te serieus genomen moet worden, wordt het gelet op het aantal minnetjes wel duidelijk dat er nog veel moet gebeuren. Als de nu ontvangen waarnemingen worden vergeleken met bijvoorbeeld de stroom van waarnemingen die via het Atlasproject voor Winter- en Trekvogels binnenkwam, dan wordt het beeld nog wat ongunstiger. Bijna alle soorten zijn dan matig tot slecht vertegenwoordigd. In tabel 2 zijn de waarnemingen uit-

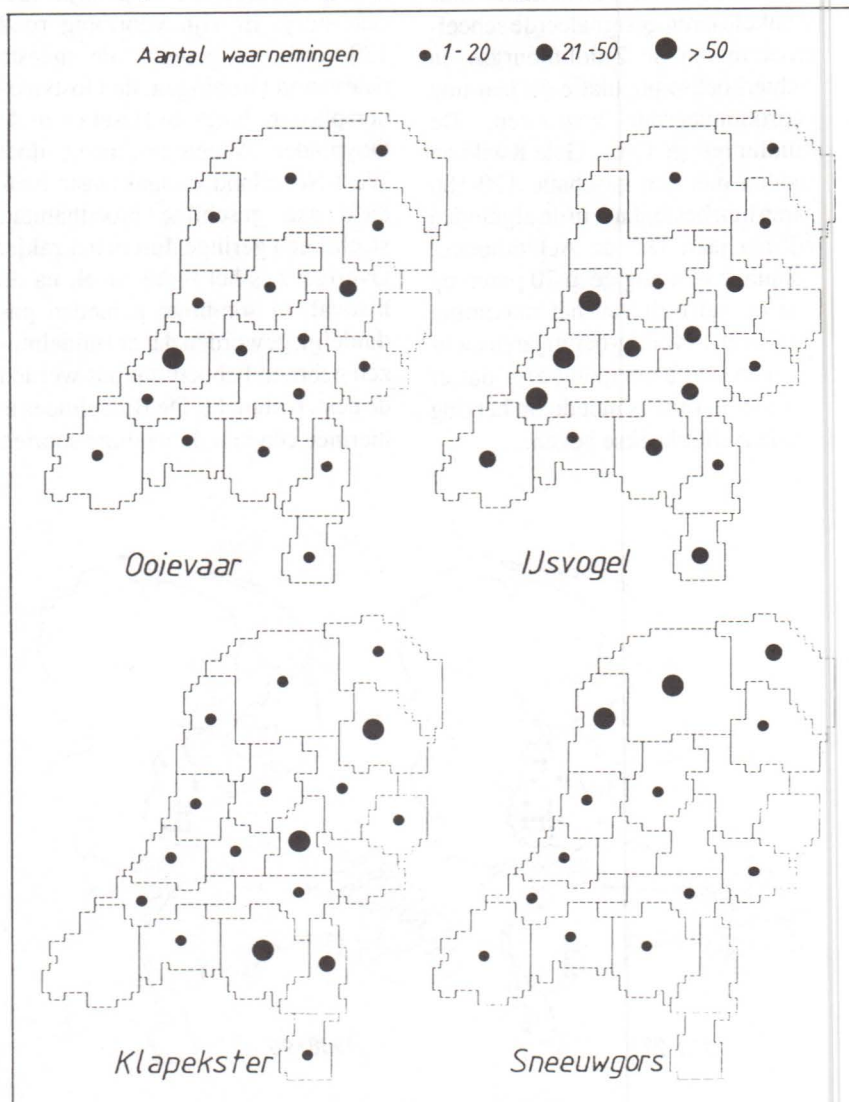
gesplitst naar district.

Dat sommige districten er slecht uitspringen is een gevolg van problemen in de sfeer van districtscoördinatie (bijv. wisseling van coördinator) of het nog niet operabel zijn van archieven van actieve waarnemersgroepen. Soms ook is een dikke stapel nieuw binnengekomen formulieren nog niet ingevoerd.

Van een aantal soorten wordt in figuur 1 de verdeling van het aantal waarnemingen per district weergegeven. Het aantal waarnemingen van Ooievaars is opmerkelijk regelmatig verdeeld over het hele land, met enige nadruk op Zuid-Holland-Noord (projectooievaars?). Bij de IJsvogel komt naar voren dat de bereidheid van medewerkers om waarnemingen door te geven toeneemt naarmate de soort lokaal zeldzamer is: uit West-Nederland zijn meer waarnemingen ontvangen dan uit Oost- en Zuid-

SOORT	
Grote Zilverreiger	+
Zwarte Ooievaar	-
Ooievaar	+
Sneeuwgans	+
Roodhalsgans	+
Zwarte Wouw	-
Rode Wouw	--
Grauwe Kiekendief	-
Visarend	-
Roodpootvalk	-
Smelleken	+
Slechtvalk	+
Kraanvogel	+
Steltkluut	+
Morinelplevier	+
Temmincks Strandl	--
Grauwe Franjepoot	-
Middelste Jager	-
Zwartkopmeeuw	+
Grote Burgemeester	+
Geelpootmeeuw	+
Reuzenster	+
Witvleugels tern	-
Kleine Alk	-
Velduil	++
IJsvogel	-
Draaihals	-
Strandleeuwerik	---
Grote Pieper	-
Duinpieper	-
Rouwkwikstaart	+
Pestvogel	+
Waterspreeuw	+
Bladkoning	--
Grauwe Klauwier	+
Klaapekster	++
Raaf	++
Europese Kanarie	+
IJsgors	-
Sneeuwgor	-
Ortolaan	--
Buidelmees	-

Tabel 1. Verhouding tussen het aantal ingezonden waarnemingen en het verwachte aantal (+ meer dan verwacht, - minder dan verwacht).

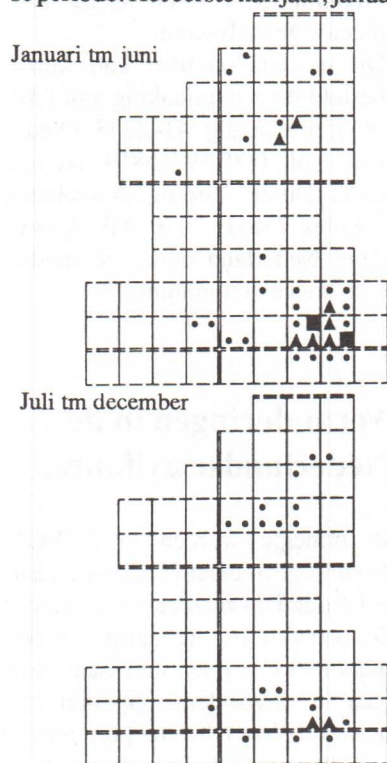
Figuur 1. Aantal waarnemingen per district van een viertal soorten.

No.	DISTRICT	totaal
1	Noord-Holland noord	951
2	Friesland	700
11	Veluwe	590
8	Noord-Holland zuid	494
9	Zuid-Holland noord	430
3	Groningen	388
19	Zuid-Holland zuid	348
6	Overijssel west	338
13	Grote Rivieren	275
14	Zeeland	260
7	Flevoland	235
16	Noord-Brabant oost	220
4	Drenthe	173
18	Limburg zuid	169
10	Utrecht	165
17	Limburg noord	142
12	Achterhoek	75
15	Noord-Brabant west	34
5	Twente	2

Tabel 2. Aantal waarnemingen per district (per 29-10-1990).

Nederland, waar ongetwijfeld meer IJsvogels rondsnoeren. Sneeuwgorzen zijn vooral gemeld uit de drie noordelijkste districten, terwijl Klappeksters met name in districten met veel "woeste gronden" zijn gezien (Veluwe, Drenthe, Noord-Brabant en Noord-Limburg).

Aan de verspreiding van de Klappeks-ter in district Veluwe (figuur 2) kan worden gedemonstreerd dat met een toch relatief kleine steekproef leuke resultaten geboekt kunnen worden. In deze figuur is het aantal maanden waarin de soort in de kwartblokken is vastgesteld uitgezet per halfjaarlijkse periode. Het eerste halfjaar, janua-

Figuur 2. Klappeks-ter Veluwe, aantal maanden dat soort gemeld is per kwartblok (stip: 1-2, driehoek: 3, vierkant: 4 maanden).

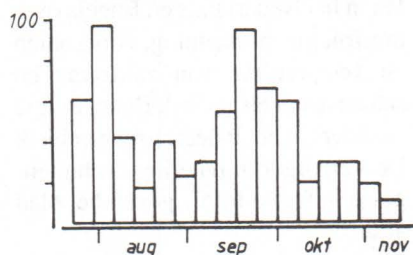
ri-juni, springt er duidelijk uit. Het feit dat Klappeksters in het voorjaar langer gemeld worden kan een gevolg zijn van een late aankomst in en een eveneens laat vertrek uit de overwinteringsgebieden. Ook kan het echter betekenen dat de waarnemingsintensiteit in het voorjaar hoger is dan in het najaar. Opgemerkt dient te worden dat duidelijke broed-aanwijzingen niet in deze getallen zijn verwerkt omdat de DC deze gegevens in principe onderschept. Dit type waarneming hoort immers bij het BSP-broedvogels thuis.

In totaal zijn er momenteel (november 1990) ruim 6000 waarnemingen verwerkt; een stapel van naar verwachting zo'n 3000 waarnemingen zal nog verwerkt moeten worden. Ondanks de gesignaleerde manco's aan het begin van dit stukje lijkt het eerste BSP Niet-broedvogeljaar dus goed te slagen. We hopen dat de medewerking in 1991 nog wat toenemen zal, en wensen iedereen veel leuke velduurtjes toe voor het komende jaar.

Hoera, Kruisbekken!

Kiep-kiep-kiep-kiep. Wie dit geluid in de afgelopen maanden niet heeft gehoord, is weinig buiten geweest. Overall in het land zijn namelijk Kruisbekken overgetrokken, en niet zo weinig ook.

In de loop van juni werd duidelijk dat er beweging in de Kruisbekken zat, want zowel in het binnenland als langs de kust werden opmerkelijke aantallen gezien. In de loop van juli zwol de stroom aan, om op de overgang van juli-augustus een hoogtepunt te bereiken (figuur 1). Daarna

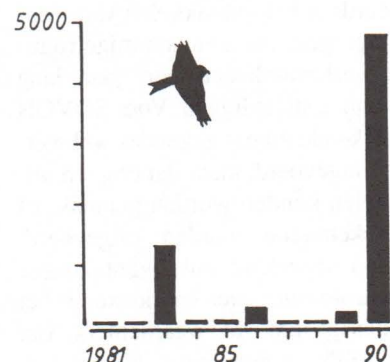
Figuur 1. Aantal Kruisbekken per telling per standaardweek, telpost Arnhem 1990 (VWG Arnhem; R. Lensink)

zwakte de influx tijdelijk af, maar eind september-begin oktober was het opnieuw topdrukte. In die tijd konden Kruisbekken op de Waddeneilanden dodelijk vermoeid uit struiken worden geplukt. Net als in augustus foerageerden ze niet alleen op kegels van dennen en sparren maar ook op rozebottels, lijster- en meelbessen en beukennoten. Nu (medio november) lijken de grootste groepen ons land weer te hebben verlaten.

De invasie bleef uiteraard ook in het buitenland niet onopgemerkt. Berichten elders uit Europa wijzen erop dat de vogels tot in het zuiden van Engeland zijn doorgedrongen en de Alpen zijn overgestoken. Een SO-VON-waarnemer berichtte dat hij op zijn vakantie, die van de Lüneburgerheide tot in de Haute Savoie voerde, overal begeleid was geweest door luidruchtige Kruisbekken.

In Nederland was de invasie zeer omvangrijk. Bij Arnhem is, zoals vanaf 1981 de gewoonte is, vrijwel dagelijks 2.5 uur in de vroege ochtend vogeltrek geteld. De invasie van 1983, toch ook geen kleintje, blijkt bij de huidige in het niet te vallen (figuur 2).

Opmerkelijk is verder dat er relatief veel Grote Kruisbekken zijn waargenomen. Deze vallen de kenner op door een hard "kup-kup" geluid, een dikke nek en stevige kop. Ongeveer 1% van de bij Arnhem waargenomen vogels behoorde tot deze soort. Bij nauwkeurige tellingen bij Falsterbo (Zweden) in de tweede helft van oktober werd een aandeel van 30% Grote Kruisbekken genoteerd (H. Sierdsema e.a.). Wie weet wat ons nog te wachten staat?

Figuur 2. Gecorrigeerde seizoenssommen vroege ochtendtellingen 1981-90, telpost Arnhem (bron zie fig. 1).